

Янги Ўзбекистон : Ўзбекистон “яшил водород” ишлаб чиқарадиган етакчи давлатлардан бири

// 08 iyul 2025 йил

<https://pda.uzkimyosanoat.uz/uz/press/about-us/yangi-uzbekiston-uzbekiston-yashil-vodorod-ishlab-chiqaradig>

O'ZBEKISTON "YASHIL VODOROD" ISHLAB CHIQUARADIGAN YETAKCHI DAVLATLARDAN BIRI

Taraqqiyot odimlari

Boshlanishi 1-betta

Ekologik muammolar turli insoniyat ik sivilizatsiyasi davrlariga borib taqabadi. Ya'ni tabiiat bilan munosabatlarda ko'pincha ehtiyojimizga qo'ng'irlik va natijada me'yor izdan chiqadi. Masalan, bundan 3700 yil oldin qadimgi Mesopotamiya aholisi soni ortishi natijasida qishloq xo'jaligi mahsulotlariga talab kuchaydi. U yerda yashaydigan shumerlar esa tez va ko'p ekin yetishtirish maqsadida dalalarni keragidan ortiq sug'oradi. Bu esa tuproqning sho'rlanishi, ummums va yaroqsiz holga kelib qolishiga sabab bo'ladi. O'ra sezilarli ekan Angliyada me'vordan ortiq ko'mir yoqilishi natijasida havo ifloslanishi darajasi karrasiga ortib ketgan.

Dunyo miqyosida tabiatga insonning salbiy ta'siri kuchayib boshlagan natija XVIII asrdagi sanoat inqilobidir. Keyingi yuz-ikki yuz yil ichida barpo etilgan yirik zavod va fabrikalar, sanoat korxonalarini yuksak iqtisodiy yutuqlarga zamin yaratib, ishlab chiqarish qavatini o'rta, insoniyat ehtiyojini qondirish bilan birga asosiy quvvat manbai sifatida neft, ko'mir, gaz kabi ekologiyaga zararli yoqilg'idan foydalanishi oqibatida azon qatami yemirilib, atrof-muhit ifloslanishi, keskin iqlim o'zgarishi kabi global muammolarni yuzaga keltirdi.

Ayniqsa, keyingi yillarda dunyoning turli mintaqalarida havo haroratining keskin o'rta ketishi yoki aksincha, tushishi, sur taqchilligi, shaharlarda havo ifloslanishi darajasining ko'tarilishi, yashil maydonlarning yil sayin kamayib borishi ekologik muammolar haqida chuqur bosh oqitirish kerak ekanini ko'rsatdi.

Dunyo olimlari, ekspertlar bu muammoing eng oqilona yechimlaridan biri sifatida kundalik turmush, qishloq xo'jaligi, sanoat korxonalarida atmosfera zaharli is gaz chiqaradigan neft, gaz, ko'mir mahsulotlaridan yoqilg'isi sifatida foydalanishni kamaytirish, bozoriqima-bosqich qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishni o'rnatish ekanini qayd etmoqda. Shuningdek, ushbu energiya vositalarining eng katta afzalligi naganaydigan manbalar sifatiga kirishidir.

Bu borada dunyo miqyosida jadal sur'ada o'sish kuzatilmog'ida. Xalqaro energetika agentligi (IEA) ma'lumotlariga ko'ra, 2025-yil qayta tiklanadigan energiya manbalarining elektr ishlab chiqarishdagi ulushi 29 foizdan 35 foizga o'rtaishi kutilmog'ida. O'zbekistonda ham maqobil energiya manbalariga tayangan "yashil

iqitsodiyot"ga o'tish borasida tizimli, ortiq qaymas ishlohtalar olib borilmog'ida. 2025-yilning "Atrof-muhitni arash va "yashil iqtisodiyot" yili" deb nomlanishi ham masalaga davlat siyosati darajasida e'tibor qaratilayotganini anglatadi. E'tiborsiz, yurimizda qayta tiklanuvchi manbalar ulushini joriy yilda elektr energiya ishlab chiqarishda 26 foiz, 2027-yildan 30 foiz, 2030-yildan 55 foizga yetkazish maqsad qilingan.

Arzon, xavfsiz va ekologik toza yoqilg'isi

Raqamlarga ortiqcha ung'u berishning hojati yo'q. Gavohi bo'layotganingizdek, hozir kundalik hayotimizda qayta tiklanuvchi energiya vositalaridan faol foydalanilmog'ida. Jumladan, ko'chalarda turli nesandagi elektronnobillar soni ortyapti. Yo'l bo'yidagi chiroqlar, uylar, maktab, bog'cha, shifoxonalar quyosh panellari bilan yoritilyapti. Vodiy, qizdirilarda yirik shamol elektrnosaniylari barpo etilmog'ida. Aholi maqobil energiyangin foydalanishi sezgach, arzon va qalalayi uchun undan foydalanishni tanlayapti. Hakumat ekologiyaga zararsiz manbalaridan foydalanayotgan yurkishlarimiz va tabiiykorlarni sahsidiya ajratish, tili imtyozlar berish orqali qo'llab-quvvallamog'ida. Bu esa ularning yanada omalashishiga zamin yaratyapti.

USHBU MAQOLANI QORALPOQ TILIDA HAM O'QISH UCHUN QR-KODNI SKANER QILING!

Bugun nafaqat O'zbekiston, balki butun dunyoda maqobil energiya ishlab chiqarish va uni omalashtirish eng muhim masalalardan biri bo'lib turibdi. Lekin dunyo tajribasi ayrim sohalarida neft, ko'mir, gaz yoqilg'ilarini butunlay maqobil energiya bilan almashirish imkomsiz ekanini ko'rsatmog'ida. Xususan, valqaro tranzit — kema va samolyotlarda halli ham an'anaviy energiya manbalaridan foydalanilmog'ida. Shuningdek, yirik sanoat korxonalarini uchun katta quvvat zarur bo'lishi sababli bu sohalarini maqobil energiya vositalari keng qamrab oloylmayapti. Ularni uzoq

muddat saqlab turish, katta hajmida bir joydan boshqa joyga ko'chirishdagi noqulayliklar barcha tarmoqlari birdek qamrab olishga yo'l bermayapti.

Bu muammoni esa maqobil energiya vositasi yordamida ishlab chiqariladigan "yashil vodород" yoqilg'isi hal etadi. U ekologik toza, arzon va xavfsiz mahsulot bo'lib, yuqoridagi noqulayliklarga sabab bo'lmaydi.

Eng avvalo, "yashil vodород" nima ekanini bilish oltinimiz zarur. Aslida, uch xil: "kulrang vodород", "ko'k vodород" va "yashil vodород" yoqilg'ilari mavjud. Ularning barchasi kundalik hayotda energiya manbai sifatida ishlatiladi. Savdan vodородni ajratib olishda qaysi usuldan foydalanishiga qarab, ular bir-biridan farq qiladi.

Masalan, "kulrang vodород" suvdan ko'mir va metan gaz orqali ajratib olinadi. "Ko'k vodород" ham an'anaviy energiya manbalarini serf etilgan holda ajratib olinib, turli texnologiyalar bilan ishlov beriladi.

"Yashil vodород" esa suvdan maqobil energiya vositalari qavatiga tayangan holda ajratib olinadi va shuning uchun ham ekologiyaga

muallaqo zararsiz hisoblanadi. "Yashil vodород" yoqilg'isi ishlatilganida suv bog'i ajratib chiqadi, bog' ham tabiatga salbiy ta'sir o'kalmaydi. Shu bois, bugun dunyo mamlakatlarida "yashil vodород" ishlab chiqarish va undan turli sohalarida foydalanishni kengaytirishga katta ung'u berilmog'ida. Ayni paytda faqsigina oltita davlatda "yashil vodород" ishlab chiqaradigan zavodlar bo'lsa, ko'pgina davlatlarda bu yo'nalishda yangidan yangi loyihalari ishga tushirish arafasida.

Xususan, 2025-yil boshidagi ma'lumotlarga ko'ra, dunyo miqyosida quyosh panellari bilan ishlaydigan "yashil vodород" yoqilg'isini ajratib oladigan zavodlar quvvati 3,2 g'egavat bo'lsa, hayotga tatbiq etilishi kutilayotgan loyihalari quvvati 10,5 g'egavata teng. Shamol energiyasiga tayanganlarining quvvati 2,1 g'egavat, ishga tushirishi kutilayotganlarini esa 12,6 g'egavatni tashkil etadi. Raqamlardan ham "yashil vodород" ishlab chiqarish kelajak sobasi ekanini anglash mumkin.

"ACWA Power" kompaniyasining 88 million dollarlik investitsiyasi bilan barpo etilgan mazkur zavod birinchi bosqich, ya'ni joriy yilda 3 ming tona "yashil vodород" ishlab chiqarish quvvatiga ega. Yana bir jihat, zavodning 95 foiz ishchilari xorijda malaka oshirib kelgan mahalliy mutaxassislar, ular orasida Dubay shahrida malaka oshirgan kollej bitiruvchilari ham bor.

muaddat saqlab turish, katta hajmida bir joydan boshqa joyga ko'chirishdagi noqulayliklar barcha tarmoqlari birdek qamrab olishga yo'l bermayapti.

Bu muammoni esa maqobil energiya vositasi yordamida ishlab chiqariladigan "yashil vodород" yoqilg'isi hal etadi. U ekologik toza, arzon va xavfsiz mahsulot bo'lib, yuqoridagi noqulayliklarga sabab bo'lmaydi.

Eng avvalo, "yashil vodород" nima ekanini bilish oltinimiz zarur. Aslida, uch xil: "kulrang vodород", "ko'k vodород" va "yashil vodород" yoqilg'ilari mavjud. Ularning barchasi kundalik hayotda energiya manbai sifatida ishlatiladi. Savdan vodородni ajratib olishda qaysi usuldan foydalanishiga qarab, ular bir-biridan farq qiladi.

Masalan, "kulrang vodород" suvdan ko'mir va metan gaz orqali ajratib olinadi. "Ko'k vodород" ham an'anaviy energiya manbalarini serf etilgan holda ajratib olinib, turli texnologiyalar bilan ishlov beriladi.

"Yashil vodород" esa suvdan maqobil energiya vositalari qavatiga tayangan holda ajratib olinadi va shuning uchun ham ekologiyaga

vodород" yoqilg'isi ishlab chiqarish sobasida yetakchilikni o'z qo'lga olishga urinmog'ida. Quvonarsiz, davlatimiz rahbarining oqilona siyosati natijasida biz ham bugungi kunda "yashil vodород" ishlab chiqaradigan sanoqli mamlakatlardan biriga aylandik.

Yaqin kelajakda avtomobilimiz suv yordamida yursa, ne ajab

"Bu mashina suvda emas, bezindada yuradi!" degan iborani kundalik hayotimizda ko'p bor eshitganmiz. Balki qachondir ravoilningdan "Nabokki surv vositasida harakatlansadigan transport yaratishning imkoni bo'lmasa?" degan fikr o'tgandir. Bugun ham avtomobillar suvda yura olmaydi, ammo qayta tiklanuvchi energiya manbalarini asosida suvdan olinadigan "yashil vodород"da harakatlantirish mumkin.

Chirchiq shahridagi "Yashil vodород" ishlab chiqarish zavodi esa kelgusida bizga ham bu imkoniyatni beradi. "ACWA Power" kompaniyasining 88 million dollarlik investitsiyasi bilan barpo etilgan mazkur zavod birinchi bosqich, ya'ni joriy yilda 3 ming tona "yashil vodород" ishlab chiqarish quvvatiga ega. Yana bir jihat, zavodning 95 foiz ishchilari xorijda malaka oshirib kelgan mahalliy mutaxassislar, ular orasida Dubay shahrida malaka oshirgan kollej bitiruvchilari ham bor.

Zavodda faqat "yashil vodород" yoqilg'isi foydalanib, shu turkumga kiruvchi yashil anbiyak va mineral o'g'itlar ham tayyorlanadi, ushbu mahsulotlarni xorijga eksport qilish rejalashtirilmog'ida.

Zavodning yillik ishlab chiqarish quvvati 3 ming tona "yashil vodород" hamda uni qayta ishlab orqali 30 ming tona yashil mineral o'g'itlar tayyorlashga teng, — deydi "O'zbekimyoosanoat" aksiyadorlik jamiyati boshqaruvi raisi Odi Temirov. — Bundan tashqari, yashil anbiyak va yashil mineral o'g'itlarni eksport qilish, jahon va Yevropa bozorlariga olib chiqish uchun ayni paytda mahsulotni sertifikatlash ishlari ham olib borilmog'ida. Dunyoda bu mahsulotlarga talab yil sayin ortib boryapti. Sababi qishloq xo'jaligi mahsulotlarini ishlab chiqarishda yashil mineral o'g'itlardan foydalanish raqobatarbardoshlikni oshirishga zamin yaratadi.

Xulosa qilib aytganda, "yashil vodород", "yashil" mineral o'g'itlari ishlab chiqarish iqtisodiyotimizga katta foyda keltiradi. Transport, sanoat va qishloq xo'jaligi sohalariga bu mahsulotlarni tatbiq qilish tarmoqlarni karrasiga rivojlanirishiga hissa qo'shadi. Jahon bozorida bu mahsulotlarga talab yuqori ekanini esa uni sotishdan ham mo'may daromad olish mummokligini bildiradi. Ushbu mahsulotlarning tayyorlanishi va foydalanishida ekologiyaga zarar yetkazmaslik, arzonlik va xavfsizlik ustuvorligi ularning qadriini yanada orttiradi.

Sanjar ESHMURODOV, "Yangi O'zbekiston" muxbiri

"Yangi Ўзбекистон" газетасида "Ўзбекистон "яшил водород" ишлаб чиқарадиган етакчи давлатлардан бири" номли мақола чоп этилди.